

AL. MIRODAN

A construi

În ziua de 24 August 1944, bombardamentul hitlerist m-a prins lângă Calea Victoriei; după trecerea stukas-urilor am văzut Hotelul „splendid“ (peste drum de „Athenée Palace“) în flăcări, am văzut „Casa nouă“ (unde locuia regele Mihai) din cuprinsul palatului regal aruncată în aer și pe urmă, îndreptându-mă spre Telefoane, am văzut Teatrul Național, preschimbât în moloz. Am văzut loja directorială (care fusese ocupată cîndva de Caragiale) transformată-n țîndări, am văzut la picioarele mele „galeria“, de unde, sprijinit de balustradă, asistasem, în urmă cu citeva luni de zile, la avantpremierea piesei Iată femeia pe care-o iubesc de Camil Petrescu; auzind mărturisirile autorului, am ridicat o fișie dintr-o rochie de satin albastru tip epocă (Molière? Madame Sans-Gêne?) și am lăsat-o apoi să-mi lungece, încet, printre degete, în moloz. Era, cred, cea mai mare grămadă de moloz din istoria teatrului românesc. De ce, ori de cite ori mă gîndesc la 23 August, mintea mea se întoarce, în chip de pelerin, la

ruinele Teatrului? Pentru că, fără îndoială, bombardarea lucidă, furios-calnă, cu „mesaj“ limpede a scenei unde îl văzusem pe Hamlet, a însemnat pentru mine — alături de Auschwitz-urile fără număr — voința fascismului de a distruge. Și pentru că, întreaga gîndire și strădanie a generației mele s-a constituit, prin opoziție cu fascismul, într-o mare voință de a re-construi și construi.

Căutătorii de semnificații generale și de „trăsături unice“ vor observa, miine, cu siguranță, că piesele celor mai buni dintre dramaturgii post-belici sînt dominate, pînă la obsesie, de refuzul categoric opus tendințelor sau actelor distructive și de ideea construcției. Privind înapoi, peste ani și decenii, la piesele mele de teatru, le văd, mai clar ca oricînd, dominate total de ideile despre care vorbesc. Se poate discuta despre un proiect a priori stabilit? Nu. Cred însă că se poate discuta despre ceva însemnînd mai puțin și mai mult decît un proiect, adică despre o nevoie a priori înrădăcinată. Și niciodată consumată pînă la capăt. Ziariștii, textul meu de început, pune-n discuție două atitudini față de persoana umană: pe deo parte, Tomovici, Pamfil și alții, invizibili, al căror scop, izvorît din necesitate, îl constituie distrugerea tînărului Ion Gheorghe, autor de critici incomode și „dăunătoare“ la adresa in justiției; pe de altă parte, Cerchez și ai săi; lupta acestora din urmă fiind îndreptată împotriva demolării organizate și pentru reconstruirea vieții lui Ion Gheorghe. Misiunea Șefului sectorului suflete e afișată fără echivoc. Pătrunzînd în casa Magdalenei, eroina comediei, el încearcă să înlătore factorul de eroziune pe care-l reprezintă Bărbatul (Horațiu) însetat de stăpînire a partenerii pînă la transformarea acesteia în obiect, să oprească procesul de distrugere (și autodistrugere) al femeii și să-i ofere șanse pentru „re-facere“.

Iar o piesă precum Camuflaj, ca să mă opresc aici cu exemplele, a vrut să înfățișeze revolta cîtorva oameni de teatru din timpul războiului împotriva forțelor care impuneau prin mijlocirea legilor fasciste anihilarea dreptului la gîndire și expresie umanistă. Participînd cu mari riscuri la montarea, sub un nume fals, a Stelei fără nume de interzisul Mihail Sebastian, eroii piesei construiau un gest și o speranță.

CONSTANTIN MUNTEANU

Teatrul și viața

În vara anului '72, făceam pentru a multa oară un același drum la București, în speranța că vreuna din primele mele piese de teatru va ajunge la public.

— Ești fizician la Uzina de fibre sintetice Săvinești — îmi spune unul din mentorii mei în de-ale scrisului — de ce nu scrii ceva și despre viața de uzină?

Nu i-am răspuns. De altfel, nici nu aveam ce să-i răspund. Ideea nu mi-a suris niciodată. Cunoșteam destulă literatură, destude spectacole despre viața de uzină — aceea viață de uzină văzută din biroul serviciului protocol sau din cabinetul directorului, acolo unde ziaristiții vin, beau o cafea, poate și un coniac, își notează câteva cifre semnificative, dacă mai au timp, vizitează și secția model, apoi se grăbesc spre motelul din apropiere ori spre gară.

— Să scrii neapărat ceva despre viața de uzină — mi-a repetat prietenul.

— Despre care viață? am îndrăznit eu să-l întreb. Despre viața tinerilor ingineri care locuiesc în vile sau apartamente vaste și vin la lucru în mașini de lux? Or, poate, să scriu despre muncitori în salopete noi-nouțe, pe fruntea cărora nu apare nici un strop de transpirație?

— Nu. Scrie despre viața pe care o cunoști tu.

N-am promis nimic. Față de tot ce cunoșteam eu că se scrisese despre uzină, nu mă

simteam în stare să mai „fac” ceva. Dar, odată întors la uzină, am privit în jur ca la un spectacol, un spectacol pe care nu-l văzusem pe nici o scenă, pe nici un ecran. Seara, la întoarcerea acasă, simțeam că duc în mine, ca pe o povară, imaginea vie a zilei de muncă, o povară ca o obsesie, de care m-am eliberat scriind Iubirea mea cu zurgălăi, scenariu pentru T.V., distins cu premiul al II-lea la concursul din anul 1972. În martie 1973, scenariul a fost transmis la T.V., în regia Letiției Popa. Critica l-a primit ca pe „o lucrare pulsind de viață ne-sofisticată, așa cum e ea”. Colegii de uzină m-au felicitat, sincer m-au felicitat, dar mulți au avut grijă s-o facă între patru ochi, să nu mai fie cineva de față, poate vreunul dintre cei „vizitați”. Îndoicelnică recompensă morală. Și totuși, am simțit deplin plăcerea strădaniei împlinite; am simțit-o în ziua când, după premieră, m-a oprit un muncitor în curtea uzinei: „Am auzit că dumneavoastră sînteți autorul piesei de marți seara — felicitări! Să mai scrieți, tot așa. Să veniți și pe la noi prin secție, avem subiecte pentru trei piese”.

M-am dus în secția aceluia muncitor. L-am cunoscut colegii de muncă, m-am împrietenit cu ei, le-am aflat înfringerile și victoriile, visele lor de zbor. L-am cunoscut apoi pe inginerul Cornel Rotaru, inventator de mare clasă, capabil s-o

ia mereu de la capăt pe drumul sinuos al reușitei. S-a născut astfel o nouă lucrare dramatică, Trenul din zori, transmisă anul acesta la radio Iași, iar pe masa mea de scris se mai află o piesă de teatru și o lucrare în proză, tot despre „viața nesofisticată, așa cum e ea”.

Zilele petrecute printre constructorii marilor șantiere, unul dintre acestea fiind și zona de extindere a platformei industriale de la Săvinești, au lăsat în urma lor, pe masa mea de scris, scenariul radiofonic Cursa de Brașov, transmis în iunie a.e. la Radio București.

Cu trei ani în urmă, am făcut o vizită foștilor mei colegi de facultate, Valerică Grecu și Nae Dobrescu, geofizicienii la o întreprindere de prospectări geologo-geofizice, undeva în nemărginirea munților. I-am așteptat „la bază” până seara târziu, și tocmai mă întrebam ce li s-o fi întâmplat când iată-i că vin, cu aparatele agățate de git, pioletul sub braț, porthartul în mână și rucsacul după cap, cit un munte, plin de pietre — pietre în pungi de polietilenă, însoțite de bilețele : „probe de studiu din zona cutare”. Au zăvorât totul în dulapuri mari, metalice, ca pe o comoară, apoi au zis :

— Urcăm în limuzină, mergem la metropolă și bem un pahar, de amicitie.

Rind pe rind, am aflat că limuzina era de fapt o mașină de teren cu râni din ultimul război mondial, metropola era o mică stațiune montană la vreo cincizeci de kilometri depărtare, iar „paharul de amicitie” avea să fie un adevărat ospăț.

— Iar au venit geologii, ne facem planul pe toată săptămîna — am auzit o chelneriță spunînd alteia în timp ce intrau colegii mei.

Am povestit colegilor, ei au ris.

— Oare noi cît am făcut din plan ?! — s-a întrebat pe la mijlocul ospățului Valerică.

Ne-am amintit cu toții de visurile cu care am pornit la drum pe vremea studenției, apoi am pus pe celălalt platan al balanței realizările. Discuția a durat mult, cale de două lăzi cu bere.

Cînd am plecat de la colegii mei geofizicienii, duceam în mine ideea unei noi piese de teatru despre ce-am visat și ce-am realizat. A trecut un timp, ideea a prins contur, dar de la contur la piesă aveam nevoie de detalii. Mi-am vizitat din nou colegii. Apoi am vizitat și alți colegi, am cunoscut alte domenii de activitate, alte detalii, dar, în general, aceleași probleme de viață. Cînd materialul faptic mi-a fost suficient, m-am hotărît să scriu piesa, dar s-o scriu astfel încît schimbînd decorul și cîțiva termeni tehnici, ea să fie o lucrare și despre viața tinerilor din industrie, agricultură sau din învățămînt, nu numai despre geofizicienii. Piesa se cheamă Valea rîsului, premiera ei a avut loc în luna mai a.e. pe scena Teatrului Tineretului din Piatra Neamț.

Acum, la ora primilor pași, îmi place să cred că am ajuns la public doar atunci cînd am scris despre realitatea pe care-o cunoșteam cel mai bine, realitatea în mijlocul căreia îmi desfășuram munca de zi cu zi. Și cum cele scrise de mine n-au fost întotdeauna elegii sau ode — deși eu le numesc totuși, în mîntea mea, „ode realității” — am simțit reacția mediului social elogiat. Am pierdut „prieteni” vechi dar am cîștigat prieteni noi, sinceri, necunoscuți mie pînă acum.

Și-mi mai place să cred că literatura, literatura dramatică în special, este o angajare directă în viața socială — o horă în care, dacă intri, merită să joci cîștit, bărbătește și, mai ales, cu pasiune.

